

Endringer i modellene for beregning av spesiell kapitalgodtgjøring og innfraktsatser i prisutjevningsordningen for melk

Høringsnotat av 6. februar 2017

Landbruks- og matdepartementet

Innhold

1	Innledning	3
1.1	Hovedelementer i høringsforslaget	3
1.2	Bakgrunn for forslagene til endring	3
2	Ordningen med spesiell kapitalgodtgjøring	4
2.1	Dagens ordning	4
2.2	Vurdering av dagens ordning.....	6
2.3	Forslag til endringer	7
3	Innfraktordningen	8
3.1	Dagens ordning	8
3.2	Evaluering og forslag til ny modell.....	9
3.3	Departementets vurderinger.....	10
4	Presisering i prisutjevningsforskriften	11
5	Økonomiske og administrative konsekvenser	12

1 Innledning

1.1 Hovedelementer i høringsforslaget

Landbruks- og matdepartementet sender med dette tre ulike elementer i prisutjevningsordningen for melk på høring. Departementet ber høringsinstansene om innspill på:

- Ny modell for beregning av spesiell kapitalgodtgjøring
- Ny modell for beregning av innfrakttilskudd
- Å justere avgrensingene av distribusjonstilskudd etter prisutjevningsforskriftens paragraf 8 andre og tredje ledd.

1.2 Bakgrunn for forslagene til endring

I Meld. St. 11 (2016-2017) *Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon* skriver regjeringen følgende om konkurransesituasjonen i melkesektoren.

Det er fortsatt svak konkurranse om leverandørene siden det kun er TINE og Q-meieriene som henter melk. Selv om TINE møter konkurranse på de fleste områder innenfor videreforedling (konsummelk, yoghurt, ost og tørrmelk), er det stort sett kun én nasjonal konkurrent på hvert område. Det er en sterkt økende importkonkurranse på yoghurt og ost, men på andre produkter er det i praksis lav importkonkurranse.

Det har vært en økende uro og tiltagende debatt blant aktørene i meierimarkedet de siste årene. De uavhengige aktørene har gitt uttrykk for misnøye med rammevilkårene blant annet i forbindelse med høringen på endringer i prisutjevningsordningen våren 2016. De uavhengige aktørene er bekymret for at TINE er en dominerende aktør og at det har skjedd for liten endring i markedskonsentrasjonen siden 2007. De har pekt på behov for strakstiltak for å styrke de konkurransefremmende tiltakene i prisutjevningsordningen for melk og på alternative forslag til å regulere melkeprisen. Synnøve Finden har også gått til rettssak mot staten om det særskilte distribusjonstilskuddet i prisutjevningsordningen for melk. Det har også vært debatt om konkurransekraften for norsk melk.

Regjeringen er opptatt av at konkurransen i meierisektoren skal fungere godt. Konkurransen i melkemarkedet må videreutvikles til beste for forbrukerne. Regjeringen følger konkurransen i melkemarkedet tett og vil evaluere og foreslå endringer i de konkurransefremmende tiltakene i prisutjevningsordningen for melk. Regjeringen mener utover dette det er særskilt behov for å vurdere situasjonen for uavhengige meierier med egne leverandører.

Fra 01.07.2016 ble innfrakttillegget i prisutjevningsordningen nedskalert med om lag 5 øre per liter ved at halvparten av reduksjonen ble tatt som et likt kutt i øre (2,5 øre) i alle inn-

fraktsatser og den andre halvparten som en lik prosentvis reduksjon (7,5 pst.). I Prop. 133 S (2015-2016) varslet departementet Stortinget om behovet for å utrede innfraktmodellen:

Samtidig ser departementet behov for at modellen for innfraktordningen utredes med sikte på å innføre en ny modell fra 1. juli 2017. En mulig endring vil enten kunne være å opprette en nullsone eller beholde dagens system med en minimumssats.

Departementet skrev blant annet følgende om den varslede utredningen i brev datert 20. juni 2016 om *Forenkling av prisutjevningsordningen for melk - Fastsettelse av regelverk gjeldende fra 1. juli 2016 og fra 1. juli 2020*:

Departementet legger opp til at innfraktordningen utredes med sikte på å innføre en ny modell fra 1. juli 2017. Mulige alternativer kan enten være å opprette en nullsone for tilskudd eller beholde dagens system med en minimumssats. Departementet vil be Landbruksdirektoratet utrede dette og benytte en referansegruppe med aktører i bransjen.

2 Ordningen med spesiell kapitalgodtgjøring

Med bakgrunn i det særskilte behovet for å vurdere situasjonen for uavhengige meierier med egne leverandører som er beskrevet i Meld. St. 11 (2016-2017) *Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon* vil departementet foreslå endringer i ordningen med spesiell kapitalgodtgjøring med virkning fra 1. juli 2017.

2.1 Dagens ordning

Bakgrunnen for tilskuddet til spesiell kapitalgodtgjøring er beskrevet i NILF-rapport 2002-05 *Ny markedsordning for melk – større konkurranse og like vilkår*, i høringsbrev fra Landbruksdepartementet om endringer i markedsordningen for melk av 02.09.03 og i fastsettelsesbrev fra Landbruksdepartementet for samme ordning av 04.12.03.

Tine har i utgangspunktet en ubegrenset forsyningsplikt av rå melk til andre meieri som deltar i prisutjevningsordningen for melk. Unntaket er for flytende melkeprodukter hvor forskrift av 1. juli 2003 nr. 919 om *Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksråvarer* presiserer:

Til produksjon av flytende melkeprodukter skal markedsregulator pålegges en forsyningsplikt til uavhengige meieriselskaper på en slik måte at disse stilles på lik linje med markedsregulators egne produksjonsmeierier, men årlig oppad begrenset til 15 mill. liter melk pr. anlegg. For forsyninger utover dette, stilles det krav om leveranser fra egne leverandører. Forsyningsplikten for dette kvantum skal settes til enhver tid til det dobbelte av det kvantum melk som på månedsbasis veies inn fra egne leverandører.

For å kunne produsere flytende melk (konsummelk) må altså uavhengige aktører knytte til seg egne leverandører dersom produksjonen overstiger 15 mill. liter. Ettersom melkeproduksjon krever at man disponerer melkekvote, innebærer dette i seg selv at mulighetene

for å etablere seg som ny melkeprodusent er begrenset. Uavhengige aktører må derfor rekruttere egne leverandører blant eksisterende Tineleverandører.

Å være leverandør til Tine innebærer samtidig en eierandel i Tine som samvirkeselskap. Ut fra samvirkeprinsippene får melkeprodusentene utbetalt en del av kapitalavkastningen fra Tine Industri¹ gjennom en etterbetaling/bonus basert på antall liter levert melk. Dersom disse i stedet skulle ønske å levere melken til et uavhengig meieri, får de ikke med seg sin andel av egenkapitalen i Tine. For at det skal være aktuelt for dem å bytte meieriselskap, må de kunne oppnå samme pris for melken som tidligere.

Uavhengige meierier med egne leverandører stilles dermed overfor et krav om kapitalavkastning til sine eiere, men også til sine melkeprodusenter som har mistet muligheten for kapitalavkastning fra Tine industri når de meldte seg ut av samvirket. Dette omtales gjerne som et dobbelt kapitalavkastningskrav.

Fra 2004 ble det innført en spesiell kapitalgodtgjøring til uavhengige meieriselskap som mottar melk fra egne produsenter. Formålet var å gi slike selskap et insentiv til å basere foredlingsvirksomheten på melk som ikke kjøpes av Tine. Et sentralt ledd i dette er å legge til rette for at melkeprodusentene kan gis reelle valgmuligheter om hvilket meieriselskap de ønsker å levere til.

Tilskuddet er hjemlet i forskrift om prisutjevningsordningen for melk (PU-forskriften)² §4 fjerde ledd. Q-Meieriene er per i dag det eneste selskapet som har egne leverandører og som mottar dette tilskuddet.

Modellen som Landbruksdirektoratet benytter til beregning av selve satsen for kapitalgodtgjøring er basert på Econs rapport 2003-052 rev.3 som gjennomgår både kapitalgrunnlaget og avkastningskravet en bør benytte i en slik sammenheng. I beregningsmodellen inngår f.eks.:

- En egen beregning for påregnelig avkastningskrav (rente) på egenkapital
- En beregning av egenkapital i Tine inkludert beregnet merverdi av Tines egenkapital utover det som fremgår av Tines årsregnskap, samt antall liter egenmelk i Tine.
- Fastsetting av en forretningsbeta og en egenkapitalandel for Tine.
- Totalkapitalen i Tine inklusiv merverdi, beregnet ved bruk av en P/B-verdi. Merverdien fremkommer ved bruk av en faktor multiplisert med kapitalvolum for Tines foredlingsvirksomhet knyttet til varige driftsmidler og omløpsmidler hentet fra Tines årsregnskap.

Satsen for spesiell kapitalgodtgjøring har vært endret årlig sammen med de øvrige satsendringene i PU-ordningen. Endringene har vært basert på årlige endringer av den rentesatsen

¹ I forbindelse med endringen av markedsordningen for melk i 2004, ble det innført et administrativt og regnskapsmessig skille av Tine i Tine Råvare og Tine Industri. Tine Råvare håndterer melk som råvare, mens Tine Industri er foredlingsdelen i Tine.

² Forskrift 29. juni 2007 nr. 832.

som inngår i modellen. Videre har øvrige elementer som kapitalvolum og liter egenmelk blitt endret en rekke ganger.

2.2 Vurdering av dagens ordning

Q-Meieriene har ved flere anledninger påpekt at Tines Industris utbetaling per liter melk i de senere år har vært høyere enn satsen for spesiell kapitalgodtgjøring. Dette setter dem i en vanskelig økonomisk situasjon fordi melkeprodusentene som er tilknyttet selskapet forventer at betalingen for melken fra Q-Meieriene minst må tilsvare samlet utbetaling fra Tine for at det skal være aktuelt å fortsette som leverandør, jf. Q-Meierienes høringsuttalelse av 11. mars 2016 til departementets forslag om forenklinger i prisutjevningsordningen:

På samme måte som LMD nå tar opp spørsmålet om å gjøre det «særskilte distribusjonstilskuddet» selskapsnøytralt, mener vi det er helt nødvendig å foreta endringer også i beregning av «Spesiell kapitalgodtgjørelse». En slik endring er helt nødvendig fordi gapet mellom «spesiell kapitalgodtgjørelse» og Tines kapital-avkastning og bonusutbetalinger til deres eiere har blitt svært høyt og påfører uavhengige meierier med egne melkeleverandører store tap.

Som Tabell 2.1 viser, oversteg utbetalingen fra Tine Industri satsen for spesiell kapitalgodtgjøring i 2011, 2014 og i 2015.

Tabell 2.1 Sats for spesiell kapitalgodtgjøring og utbetalt per liter melk fra Tine Industri

År	Sats med gjeldende ordning	Utbetalt Tine Industri
2004	0,26	0,07
2005	0,25	0,10
2006	0,24	0,17
2007	0,24	0,25
2008	0,28	0,16
2009	0,31	0,27
2010	0,34	0,33
2011	0,34	0,42
2012	0,31	0,26
2013	0,31	0,26
2014	0,32	0,43
2015	0,31	0,59

Modellen for beregning av spesiell kapitalgodtgjøring har vært grundig utredet og er godt fundamentert i økonomisk teori. Resultatene i Tabell 2.1 viser at modellen i hovedsak har gitt en sats for spesiell kapitalgodtgjøring som har ligget høyere enn utbetalingene fra Tine Industri. I de siste årene har modellen imidlertid ikke klart å fange opp den utviklingen som har skjedd når det gjelder utbetalingene fra Tine Industri. Departementet mener dette viser klare svakheter ved modellen. Disse svakhetene peker i retning av at man bør søke å finne andre måter å fastsette satsen for spesiell kapitalgodtgjøring på.

2.3 Forslag til endringer

Departementet har vurdert om formålet med spesiell kapitalgodtgjøring kan oppfylles gjennom en justering av dagens modell. Det er imidlertid krevende å utarbeide og krevende å forvalte en modell som dette. Mye tyder på at en revisjon av eksisterende modell ville gi ytterligere kompliserte beregninger, men uten noen garanti for at disse på sikt ville kunne gi et mer treffsikkert resultat.

Den direkte utfordringen for melkeprodusenter som ønsker å bytte meieri er den totale melkeprisen inkludert utbetalingen fra Tine industri. Ved uttrede fra samvirket får ikke leverandøren med seg "sin" andel av egenkapitalen i Tine Industri. Melkeprodusentene oppgir likevel ikke eierskapet til egenkapitalen i Tine Industri fullt og helt, ettersom de når som helst kan melde seg inn igjen i Tine. Melkeprodusentene oppgir imidlertid muligheten for å få avkastning på denne kapitalen når de ikke leverer melk til Tine. Dersom en melkeprodusent på et senere tidspunkt ønsker å melde seg inn i Tine igjen, trenger hun ikke å innbetale noe kapital, og all melk som leveres til Tine vil danne grunnlag for etterbetaling fra Tine Industri.

Å koble modellen for beregning av satsen for spesiell kapitalgodtgjøring mer direkte til utbetalingen fra Tine Industri vil etter departementets oppfatning, gi en enkel modell som dekker konkrete utfordringer knyttet til å legge til rette for konkurranse om melkeprodusentene.

Departementet foreslår derfor at dagens modell erstattes med en enklere modell som oppfyller formålet med ordningen, gir forutsigbarhet og stabilitet for aktørene, i tillegg til en enklere og mindre byråkratisk forvaltning. En enklere modell vil gi satser som er tilpasset formålet med ordningen og aktørenes forventninger, samtidig som en sparer administrative kostnader både ved utvikling og forvaltning av modellen.

Når det gjelder den nærmere utformingen av denne koblingen, ser departementet følgende to modeller som mest nærliggende:

1) Direkte kobling

Den første modellen legger opp til en direkte utbetaling av tilskuddet i etterkant av at Tines årsmøte endelig har avgjort disponeringen av overskuddet i Tine Industri, herunder størrelsen på etterbetalingen til produsent. Modellen innebærer at Landbruksdirektoratet umiddelbart utbetaler spesiell kapitalgodtgjøring i form av sats for etterbetaling fra Tine Industri multiplisert med antall liter melk den uavhengige aktøren har mottatt fra egne leverandører året før. En slik fremgangsmåte gir trygghet for at satsen for spesiell kapitalgodtgjøring motsvarer utbetalingen fra Tine Industri i hvert enkelt år.

Fremgangsmåten kan skape noen utfordringer for likviditeten i pristutjevnsordningen, men ikke i et slikt omfang at det antas å utgjøre noe vesentlig hinder.

2) Historisk gjennomsnitt

En annen modell vil kunne utformes som en kompensasjon basert på gjennomsnittet av utbetalingene fra Tine Industri over flere år. Dette vil gi jevnere utbetaling gjennom året og mellom år, på linje med dagens ordning. Et gjennomsnitt av Tine Industris utbetaling siste tre år vil gi en god stabilitet.

Tabell 2.2 illustrerer effekten av bruk av modell nummer 2 *Historisk gjennomsnitt* med bruk av gjennomsnitt for siste tre års utbetaling fra Tine Industri.

Departementet foreslår å benytte modell nummer 2 *Historisk gjennomsnitt*.

Tabell 2.2 Illustrasjon på ny modell for beregning av sats for spesiell kapitalgodtgjøring ved bruk av historiske tall

År	Sats ved gj. snitt av siste 3 års		
	Utbetalt Tine Industri	utbetaling fra Tine Industri	Differanse til dagens sats
2004	0,07		
2005	0,10		
2006	0,17		
2007	0,25	0,11	-0,13
2008	0,16	0,17	-0,10
2009	0,27	0,19	-0,12
2010	0,33	0,23	-0,11
2011	0,42	0,25	-0,08
2012	0,26	0,34	0,04
2013	0,26	0,34	0,03
2014	0,43	0,31	-0,00
2015	0,59	0,32	0,01
2016	-	0,43	0,12

Departementet er ut over dette opptatt av at konkurransen i melkesektoren skal videreutvikles, og mener det vil være behov for et skjønnsmessig tillegg til en utbetaling som bare er basert på Tine Industris utbetaling. For å sikre at det er tilstrekkelige insentiv til å skifte meieri for melkeprodusentene, vil departementet legge inn en skjønnsmessig justering av spesiell kapitalgodtgjøring. Departementet foreslår at satsen for spesiell kapitalgodtgjøring skjønnsmessig settes 5 øre høyere enn de satsene som i utgangpunktet følger av modell 2.

3 Innfraktordningen

3.1 Dagens ordning

Innfrakttillegget i prisutjevningsordningen for melk skal bidra til muligheter for lik pris til melkeprodusenter uavhengig av geografisk lokalisering av produksjonen. Innfraktordningen omfatter oppsamling av melk fra melkeprodusenter og frakt av melken inn til nærmeste basismeieri. Tillegget gis både for innfrakt av kumelk og geitemelk, men det benyttes kun en felles innfraktsats per liter melk per kommune, uavhengig av om det er kumelk eller geitemelk som fraktes. Ekstra transportkostnader for geitemelk er bygget inn i de ulike satsene. Det er ikke lagt inn økte kostnader knyttet til innsamling av økologisk melk. Dette skyldes både at økologisk melk ikke er definert som en egen målprisvare og at ekstra-kostnader ved produksjon av økologiske produkter er forutsatt tatt ut i markedspris.

Kommunesatser fastsettes ut fra en distansedel og en oppsamlingsdel. Distansedelen beregnes ut fra avstanden mellom basismeieri og kommunesenter i den enkelte kommune som hører til basismeieriet. I dagens modell beregnes det ikke distansekostnader i kommuner som har basismeieri. Når det gjelder oppsamlingsdelen, beregnes denne ut fra faste kostnader per stopp i kommunen (hentepunkter). Kostnaden beregnes som et gjennomsnitt for alle kommuner i 5 geografiske regioner som var basert på den geografiske inndelingen Tine hadde før konserndannelsen.

Grunnelementene i modellen er fra 2007, og siden den gang har 40 basismeierier og 15 389 hentepunkter inngått i innfraktordningen. Basismeierier er knyttet til noteringspunkt, og det er kun Tine SA, som markedsregulator, som selger melk i dette punktet. Basismeierier er knyttet til fordelingen av de totale inntransportkostnadene fra melkeprodusent til Tine Råvare og videre fra Tine Råvare til foredlingsanleggene til Tine Industri og de uavhengige aktørene. Basismeieriene definerer i dag skillet mellom innsamling av melk til noteringspunktet og overføringstransporten fra noteringspunktet til foredlingsanlegget. Derfor er det kun Tines meierianlegg som har inngått som basismeierier i ordningen.

Landbruksdirektoratet foretar årlige justeringer av de kommunevise innfraktsatsene basert på indekser.

Innfraktsatsene gjeldende fra 01.07.2016 er fastsatt med basis i gjeldende innfraktmodell. I forhold til satsene som gjaldt i perioden 01.07.2015 – 30.06.2016 er disse både redusert med 2,5 øre per liter og med 7,5 prosent med bakgrunn i de forenklingene av prisutjevningsordningen for melk som ble gjennomført 1. juli 2016.

3.2 Evaluering og forslag til ny modell

Det ble i 2007 lagt opp til at man ikke skulle oppdatere modellen oftere enn ca hvert tiende år. Dette for å hindre at innfraktordningen i seg selv skulle bli en driver når det gjaldt meieriselskapene tilpasning av anleggsstrukturen. Departementet mener at det er riktig å justere modellen slik at det blir bedre samsvar mellom innsamlingsdelen (hvor færre basismeierier har gitt høyere kostnader) og oppsamlingsdelen (hvor færre hentepunkter har gitt lavere kostnader). I forbindelse med forenklingene av prisutjevningsordningen for melk 1. juli 2016 varslet departementet at det var behov for å evaluere modellen for innfraktordningen med sikte på å innføre en ny modell fra 1. juli 2017. Mulige alternativer som skulle utredes var å opprette en nullsone for tilskudd eller beholde dagens system med en minimumssats.

Landbruksdirektoratet har i løpet av siste halvår 2016 gjennomført en utredning som omfatter en gjennomgang av de ulike elementene i innfraktordningen samt en oppdatering av beregningsgrunnlaget for innfraktsatsene, se Landbruksdirektoratet Rapport nr. 3/2017 *Utredning av modell for innfrakttilskudd i prisutjevningsordningen for melk* som er vedlagt denne høringen. Direktoratet har utredet ulike modeller for fremtidig fastsettelse av innfrakttillegget. Effekter for geografiutjevningen og de ulike aktørene er vurdert. Det samme gjelder antallet basismeierier og konsekvenser av både vedtatte og mulige endringer i kommunestrukturen. Landbruksdirektoratets gjennomgang er basert på oppdaterte data for meieristruktur, innfraktkostnader, hentepunkter, melkevolum, kommunestruktur og kjøreruter.

Landbruksdirektoratet har utredet fem modeller for beregning av innfraktsatser:

- Modell 1: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert markedsregulators anlegg per 01.07.2017
- Modell 2: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert anleggene til aktører som henter melk hos produsenter per 01.07.2017
- Modell 3: Modell med nullsone i satsene
- Modell 4: Modell 1 med økt minimumssats
- Modell 5: Rendyrket distansemodell med bruk av GPS-baserte beregninger

3.3 Departementets vurdering

Departementet mener at modell 1 til 4 som er utredet av Landbruksdirektoratet oppfyller målsettingene ved ordningen. Modell 5 er ikke ferdig utredet.

Landbruksdirektoratet foreslår i alle modellene å beregne innsamlingskostnader også i kommuner som har basismeieri. Departementet mener at dette sikrer en mindre dramatisk endring i satser når kommuner blir slått sammen og nye satser skal beregnes.

Landbruksdirektoratet foreslår i alle modellene å beregne oppsamlingskostnader basert på 3 *kostnadsmessige* regioner, i motsetning til de 5 *geografisk* definerte regionene som benyttes i dag. Internt har Tine i dag delt inn landet i 9 transportregioner basert på logistikkmessige og organisatoriske forhold. Tines regioner går på tvers av kommuner. Landbruksdirektoratet foreslår å aggregere disse 9 regionene til 3 kostnadsbaserte regioner som er basert på hele kommuner. De 3 nye regionene er valgt på bakgrunn av Tines nåværende 9 transportområder. De 3 kostnadsbaserte regionene er slått sammen slik at gjennomsnittlig kostnad per liter er mest mulig lik innenfor den enkelte region. Departementet mener at 3 kostnadsbaserte regioner er tilstrekkelig.

De samlede kostnadene i de nye modellene (bortsett fra modell 2) er beregnet til å være 48 mill. kroner høyere enn i dagens modell basert på tall for 2015/2016. Departementet bestemte i forbindelse med forenklingene av prisutjevningsordningen fra 1. juli 2016 at utgiftene til innfrakt i prisutjevningsordningen skal være på nivå med 80 % av kostnadene i modellen. Når Landbruksdirektoratet fikk oppgaven med evalueringen av innfraktordningen, satte departementet som en forutsetning av kostnaden ved innfraktordningen skulle videreføres på dagens nivå på 421 mill. kroner. Når kostnadene i innfraktmodellen er høyere enn tidligere, må en velge mellom å videreføre dagens kronenivå på tilskuddet eller å videreføre dekningsgraden.

Landbruksdirektoratet påpeker at ved å videreføre dagens totale utbetaling over ordningen, tar en i realiteten kostnadsdekningen ytterligere ned. Dette overfører kostnader fra industrien til melkeprodusentene, og en bør i så fall foreta en teknisk justering av målpris (på om lag 3 øre). Dersom en vil videreføre dekningsgraden på 80 %, må en øke samlet beløp avsatt til innfrakttilskuddet. Departementet anbefaler at innfrakttilskuddet økes slik at kostnadsdekningen blir på om lag 80 % som forutsatt ved endringen 1. juli 2016. En økning i innfrakttilskuddet må finansieres gjennom økte avgifter og lavere tilskudd i prisutjevningsordningen.

Under følger en kort vurdering av de ulike modellene.

Modell 1: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert markedsregulators anlegg per 01.07.2017. Dette er i praksis en videreføring av dagens modell med en minstesats i bunnen.

Modell 2: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert anleggene til aktører som henter melk hos produsenter per 01.07.2017. Denne skiller seg fra dagens modell ved at også Q-Meierienes to anlegg legges inn som basismeierier. Som tidligere beskrevet er basismeierier knyttet til definisjonen av noteringspunkt og markedsregulators salg av melk der. Det er derfor det kun er Tines anlegg som kan være basismeieri, og departementet mener på den bakgrunn at det ikke er aktuelt å gå videre med denne modellen.

Modell 3: Modell med nullsone i satsene. Ved å etablere en nullsone hvor det ikke utbetales innfrakttilskudd rundt mottaksanleggene blir det relativt høyere kostnadsdekningen for de produsentene som ligger lengst unna anleggene.

Modell 4: Modell 1 med økt minimumssats. Denne modellen viderefører dagens system, men med en økning av minstesatsen i bunnen.

Modell 5: Rendyrket distansemodell med bruk av GPS-baserte beregninger. Modellen ville kunne innebære en betydelig forenkling i beregningen av satsene, blant annet fordi man ikke bruker oppsamlingselementet, men vil gi mindre grad av geografisk utjevning. Modellen er ikke ferdig utredet, og ville krevd utarbeidelse av et nytt fagsystem før den eventuelt kunne settes i verk. Departementet mener derfor at det ikke er aktuelt å bruke modellen i denne omgang. Bruk av GPS-baserte beregninger bør imidlertid vurderes ved fremtidige endringer i fraktordningene.

Departementet foreslår å benytte Modell 1 som er som er gjeldende modell, men med oppdatert beregningsgrunnlag og oppdaterte basismeierier.

4 Presisering i prisutjevningsforskriften

Fra 1. juli 2016 ble det gjort en rekke forenklinger i prisutjevningsordningen for melk. Blant annet ble det særskilte distribusjonstilskuddet som tidligere hadde gått til Q-Meieriene gjort selskapsnøytralt. Det ble også bestemt at dette tilskuddet kun skal gå til distribusjon av produkter i prisgruppen for ikke-smakstilsatte flytende produkter og biproduktgruppen for kremfløteprodukter. I tillegg ble det innført et tak for ordningen.

I § 8 er det definert hvilke pris- og biproduktgrupper som det kan gis distribusjonstilskudd for, avgrenset til prisgruppe 2 og biproduktgruppe 1 (med unntak av distribusjon av skolemelk som kun gjelder for prisgruppe 2).

I hovedsak omfattes meieriprodukter av landbruksunntaket i EØS-avtalen artikkel 8 nr. 3, men varer som er oppført i protokoll 3 over bearbejdede landbruksprodukter omfattes likevel av avtalens virkeområde. Departementet ser nå at forskriften ikke i tilstrekkelig grad spesifiserer at disse tilskuddene ikke skal gis for produkter som er omfattet av protokoll 3 til EØS-avtalen. Innenfor flytende melkeprodukter omfatter EØS-avtalen sure smakstilsatte produkter (som smakstilsatt yoghurt) innenfor tolltariffens 0403 og søte smakstilsatte

produkter (som sjokolademelk) innenfor tolltariffens 2202 9030. Departementet foreslår på den bakgrunn at bestemmelsen presiseres for å gjenspeile dette. Dette innebærer følgende tilføyelse i PU-forskriften § 8:

Tilskudd etter denne paragrafen kan ikke gis for distribusjon av melkeprodukter omfattet av protokoll 3 til EØS-avtalen.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

De foreslåtte endringene vil bli finansiert innenfor prisutjevningsordningen for melk, og vil ikke ha konsekvenser for statsbudsjettet.

Endringen i tilskuddet til spesiell kapitalgodtgjøring vil innebære en betydelig forenkling av de administrative prosessene bak beregningen av satser. Forslaget vil potensielt medføre en belastning på i underkant av 25 mill. kroner på prisutjevningsordningen for melk, gitt dagens nivå på Tine Industri sin etterbetaling. Dette må finansieres gjennom høyere avgifter og lavere tilskudd i prisutjevningsordningen.

En økning av rammene for innfrakttilskuddet til om lag 80 % av kostnadene i modellen, innebærer en økning av tilskuddet på om lag 48 mill. kroner basert på tall for 2015/2016. Dette må finansieres gjennom høyere avgifter og lavere tilskudd i prisutjevningsordningen. Kostnadsgrunnlaget for satsene skal som i dag justeres årlig ved bruk av indekser.

Endringer i beregningsmodellene i prisutjevningsordningen innebærer ingen endringer i selve prisutjevningsforskriften, men kun justeringer av ordningens satser. Direktoratet vil på vanlig måte sende forslag til konkrete endringer i satsforskriften (forskrift 29. juni 2007 nr. 904 om satser i prisutjevningsordningen for melk og satser for produksjonsfløte og tilvirkningsverdi på smør) på høring. Endringene forutsettes å tre i kraft fra 1. juli 2017.